

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО
CONSTITUTIONAL LAW; MUNICIPAL LAW

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-37-06>

УДК 342.5

Д. В. БАРВИЦЬКА

аспірантка юридичного факультету

E-mail: barv.daria@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-2133-0488>

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

м. Харків, 61022, майдан Свободи, 4

ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ СЕКРЕТАРІАТОМ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ
УКРАЇНИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ
ЗДІЙСНЕННІ СВОЇХ ФУНКЦІЙ

АНОТАЦІЯ. *Вступ.* Секретаріат Конституційного Суду України відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» (далі – Закон) здійснює, зокрема, організаційне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Конституційного Суду України (далі – Суд). Нині Україна розвивається в епоху постіндустріального суспільства, де визначну роль відіграють розвиток сучасних технологій, штучного інтелекту, надання інноваційних послуг тощо. Безумовно, такий розвиток суспільства вимагає трансформації усіх сфер життя, зокрема й щодо здійснення конституційного судочинства.

Незважаючи на повномасштабну триваючу агресію Росії проти України, національний та європейські уряди вже зараз розробляють певні кроки щодо нинішнього та післявоєнного розвитку України. Так, одним з таких кроків стало затвердження Комітетом міністрів Ради Європи 14 грудня 2022 (CM/Del/Dec(2022)1452/2.4) Плану дій Ради Європи для України на 2023-2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова» від 29 листопада 2022 року. Відповідно до цього плану одним із запропонованих заходів щодо підтримки українських органів державної влади в частині реформування Суду під час війни та в післявоєнний період відповідно до рекомендацій Європейської комісії за демократію через право (Венеційської комісії) та стандартів Ради Європи визначено сприяння ефективній діяльності Суду та розвитку конституційного правосуддя [4; С.10]. Реалізація цього напрямку, на нашу думку, неможлива без ефективного використання інформаційно-комунікативних технологій під час виконання своїх функцій Судом.

Короткий зміст основних результатів дослідження. Поліпшення роботи Секретаріату Суду з використанням інформаційно-комунікативних технологій вбачається у покращенні комунікативної діяльності між громадянами та Судом як передумові підвищення довіри громадського суспільства до діяльності Суду, вдосконаленні системи електронного документообігу Суду, нормативному урегулюванні впровадження електронного судочинства Суду з метою дотримання принципів гласності та відкритості при здійсненні своєї діяльності.

Висновок. У статті висновано, що умовою для більш широкого використання інформаційно-комунікативних технологій в діяльності Секретаріату Суду є в першу чергу ухвалення відповідного нормативного регулювання, розробка необхідного програмного забезпечення, навчання персоналу щодо його використання, забезпечення Секретаріату Суду достатньою кількістю технічних ресурсів, приміщень та устаткування задля ефективного виконання його функцій. Цифровізація усіх сфер суспільного життя, зокрема прогресуючий розвиток електронного правосуддя, безумовно має вплинути на нормативне регулювання відповідних процесів у Секретаріаті Суду.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *інформаційне суспільство, цифровізація, електронне судочинство, Секретаріат Конституційного Суду України, інформаційно-комунікативні технології (ІКТ).*

Як цитувати: Барвицька Д. В. Щодо використання секретаріатом конституційного суду України інформаційно-комунікативних технологій при здійсненні своїх функцій. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право».* 2024. Вип. 37. С. 58-66 <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-37-06>

In cites: Barvitska D. V. Concerning the use of information and communication technologies by the secretariat of the constitutional court of Ukraine in performing its functions. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series "Law",* (37), P. 58-66. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-37-06> (in Ukrainian)

Постановка проблеми. Секретаріат Суду відповідно до Закону здійснює, зокрема, організаційне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Суду. По-

кращення його роботи у цих напрямках вбачається у ефективному використанні інформаційно-комунікативних технологій (далі – ІКТ).

Проте, якщо у розвитку електронного правосуддя наявний суттєвий прогрес, то щодо впровадження сучасних технологій при відправленні конституційного судочинства є певна неврегульованість. З метою запозичення та впровадження найкращих технологій та практик при здійсненні конституційного судочинства вважаємо за доцільне проаналізувати як вітчизняний, так і зарубіжний досвід щодо електронного судочинства та його можливостей стосовно конституційного судочинства.

Стан дослідження. Окреслену проблематику тією чи іншою мірою висвітлювали у своїх працях М. Костицький, Н. Кушакова-Костицька, О. Щерблюк, Б. Бондаренко, А. Щербак та інші. Проте, незважаючи на чималу кількість наукових праць щодо електронного правосуддя, роботи апаратів різних судів системи судоустрою України, в юридичній літературі відсутні дослідження щодо використання ІКТ у роботі Секретаріату Суду.

Виклад основного матеріалу. Конституційна реформа 2016 року виокремила Суд від органів судової влади, закріпила приписи, спрямовані на посилення незалежності Суду, у вигляді гарантій щодо його фінансування та належних умов для його діяльності.

Бондаренко Б.О. визначає одними з неюридичних засобів забезпечення незалежності Суду інституційне посилення його Секретаріату та роботу над забезпеченням інституційної пам'яті [8; с.4].

Хоча Суд не є органом, що здійснює правосуддя, втім в окресленому аспекті вважаємо застосовною Рекомендацію Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки CM/Rec(2010)12 від 17 листопада 2010 р.

Ми поділяємо думку Щербака А.В., який у своєму дослідженні зазначає, що цей документ можна розглядати як основу для поліпшення організації роботи апаратів судів [6; с.129].

Аналізуючи принципи незалежності судової влади, зазначені у наведеній рекомендації, вбачаються такі напрямки поліпшення організації роботи Секретаріату Суду:

- покращення комунікації між суспільством та Судом як передумова підвищення довіри громадськості до діяльності Суду;

- використання автоматизованих систем електронного розподілу справ і технологій зв'язку та передачі інформації, зокрема розподіл справ без втручання людського фактору та на основі об'єктивних попередньо визначених критеріїв;

- підвищення кваліфікації працівників Секретаріату Суду;

- забезпечення Суду достатньою кількістю ресурсів, приміщень та устаткування задля ефективного виконання функцій [3].

На недосконалої комунікаційної політики Суду та як наслідок недостатньому рівні суспільної довіри до органу конституційної юрисдикції в Україні наголошено і в Указі Президента України «Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки» від 11 червня 2021 року № 231/2021. Тому з метою розвитку конституційного судочинства в Україні потрібно забезпечити удосконалення комунікаційної політики Суду [5].

Секретаріат Суду здійснює організаційне, аналітичне, юридичне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Суду [1; ч.1. ст.44].

Забезпечення належної комунікації з органами державної влади України, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, громадськістю, засобами масової інформації, інститутами громадянського суспільства та інформування громадськості, міжнародної спільноти, засобів масової інформації про процесуальні, організаційні й інші аспекти діяльності Суду покладено на Управління комунікацій Конституційного Суду та міжнародного співробітництва Секретаріату Суду.

Відповідно до розміщеної на офіційному веб-сайті Суду Комунікаційної стратегії Конституційного Суду на 2022 – 2025 роки слабкими сторонами Суду зазначено: відсутність спікерів від Суду, наділених повноваженнями коментувати чи роз'яснювати інформацію за потреби чи для урегулювання кризової ситуації; відсутність комунікації з боку Суду з представниками громадянського суспільства з важливих соціальних і правових питань, які цікавлять громадськість (позасудова діяльність, активне впровадження практики *amicus curiae*); відсутність внутрішніх комунікацій для підтримання спільних цінностей і мотивації у працівників Секретаріату Суду [13; с.9].

В цьому аспекті цікавим є успішний досвід Конституційного Суду Латвії. У 2021 році з нагоди 25-річчя свого заснування Конституційний Суд Латвії для створення нової форми діалогу із суспільством заснував подкаст *Tversme*, що транслюється на офіційному веб-сайті Конституційного Суду Латвії, а також є доступним на платформі Spotify. Под-

каст можна послухати латиською та англійською мовами. Метою подкасту Tversme Конституційного Суду Латвії є підвищення інтересу та знань кожного про цінності демократичної правової держави, застосування конституційних норм та роботу Конституційного Суду Латвії. У створенні подкасту Tversme беруть участь судді та співробітники Конституційного Суду Латвії. Слід відзначити і високий рівень ведучих та учасників подкасту. За цей час ними були голови та судді Конституційного Суду Латвії, Президент Європейського Суду з прав людини, Президент Латвії (1999-2007), голова Вищого адміністративного суду Фінляндії, голова Верховного суду Королівства Нідерландів, керівник юридичного відділу Конституційного Суду Латвії, заступник голови Конституційного суду Боснії та Герцеговини, члени Венеційської комісії та інші.

Спробу зацікавити громадськість у діяльності Суду та інших питаннях права здійснила суддя Конституційного Суду Юровська Г.В., започаткувавши курс тематичних лекцій, іноді запрошуючи до участі інших суддів Суду. Однак, оцінюючи кількість переглядів на YouTube-каналі Суду, поки такий формат не користується великим попитом.

Водночас працівники Секретаріату Суду ведуть офіційні сторінки Суду в соціальній мережі «Фейсбук», у блозі в онлайн-сервісі «Твітер», Телеграм-каналі, YouTube-каналі Суду, де здебільшого транслюють відкриті частини засідань, а також висвітлюють статистичну інформацію щодо діяльності Суду, прес-релізи ухвалених актів Суду.

У своєму дослідженні Бондаренко Б.О. зазначає про покращення комунікаційної діяльності Суду з 2018 року, збільшення довіри суспільства до Суду як інституції загалом до 23,2% порівняно із показником 9,9% у грудні 2015 року. Зокрема, автор вважає, що цьому сприяла діяльність Секретаріату Суду щодо надання тезової інформації на офіційному веб-сайті та сторінках у соціальних мережах Суду про зміст ухваленого ним рішення до його оприлюднення, що є важливим для комунікації Суду в умовах сучасного інформаційного простору [8; с. 159]. Проте за останніми наявними даними соціологічного дослідження Центру Разумкова щодо довіри до інститутів суспільства та політиків (липень–серпень 2021р.) стосовно Суду ступінь довіри до нього сягає приблизно 21%, що свідчить про недостатню роботу у цьому напрямку [9].

Як зазначає Європейський комітет з питань правового співробітництва у своєму звіті «Стан демократії, прав людини та верхо-

венства права в Європі – спільна відповідальність щодо безпеки демократії в Європі» довіра суспільства до судової влади – це фундамент її легітимності; необхідна складова демократичної взаємодії гілок влади й легітимності самого інституту, а також вирішальний критерій для оцінки незалежності та неупередженості, а так само професіоналізму й ефективності судової влади [11; с.12].

Одним з недоліків в роботі Суду вбачається відсутність абсолютного автоматизованого розподілу справ між суддями. Так, відповідно до частини першої статті 59 Закону та § 41 Регламенту Суду розподіл звернень безвідносно до їх форми здійснюється по чергово, в алфавітному порядку з урахуванням прізвища, імені та по батькові, за датою надходження та номером реєстрації. Водночас розподіл звернень до Суду здійснюється не пізніше наступного робочого дня з дня реєстрації [1]. Такий нормативний порядок регулювання окресленого питання містить певні ризики, оскільки у разі надходження декількох звернень в один день з невеликим проміжком часу, зважаючи на відомий наперед алфавітний порядок та черговість розподілу, а також реєстрацію документів безпосередньо працівниками Секретаріату Суду, може створювати ситуації, що, на думку суспільства, не є справедливим розподілом справ та призводить до певної недовіри до Суду.

Водночас у судах системи судоустрою України розподіл справ відбувається в автоматизованій системі, що враховує строк закінчення повноважень судді, його відпустку, відраження, лікарняний, коефіцієнт навантаження тощо. Такий порядок якщо не унеможливує, то вочевидь ускладнює можливість потрапляння справи до конкретного судді в обхід системи автоматичного розподілу.

Спробу врегулювати розподіл справ між суддями Суду схожим до судів системи судоустрою України чином було здійснено у проекті Закону України «Про конституційну процедуру», що зареєстровано за № 4533 від 21 грудня 2020 року.

Так, відповідно до тексту проекту, підготовленого до другого читання, у його статті 8 зазначено, зокрема, про наявність автоматизованої системи документообігу Суду, а також встановлено: визначення Судді-доповідача для розгляду конкретного конституційного подання, звернення автоматизованою системою документообігу Суду під час реєстрації відповідних документів за принципом випадковості, який враховує кількість справ, що перебувають на розгляді у суддів

Суду, перебування суддів у відпустці, на лікарняному, у відрадженні; визначення Судді-доповідача для розгляду конституційної скарги автоматизованою системою документообігу Суду за принципом випадковості після попередньої перевірки конституційної скарги на відповідність її форми вимогам закону [2].

Втім як зазначає Європейський комітет з питань правового співробітництва стосовно розподілу справ, неможливо створити абсолютно об'єктивну систему, навіть під час автоматизованого розподілу справ, тому наголошує, що як тільки об'єктивні критерії або система випадкового розподілу справ буде запроваджена, слід акцентувати увагу не на самій системі розподілу справ, а на контролі застосування цих критеріїв або ухиляння від них [11; с.26].

Іншим аспектом у покращенні ефективності діяльності Секретаріату Сду шляхом використання сучасних технологій могло би бути використання здобутків держави у розвитку електронного судочинства.

Як слушно зазначає Щерблюк О.В. спочатку через карантинні умови, спричинені вірусом COVID-19, необхідність тотальної економії державних ресурсів, актуальність питання належної організації електронного документообігу та роботи «Електронного суду» не викликає сумніву [7; с. 3]. Нині ж, зважаючи на впровадженій правовий режим воєнного стану, потрібність ефективного та ощадливого використання державного бюджету, а також полегшення доступу до конституційного судочинства та повноцінної реалізації прав учасників або залучених учасників конституційного провадження, використання такого досвіду вважається більш ніж доречним.

Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (СЕРЕJ) Ради Європи у своїй Декларації «Отримані уроки і виклики, які постали перед судовою владою під час пандемії COVID-19 і після неї» від 10 червня 2020 року вважає, що саме ця криза, спричинена пандемією стала поштовхом для застосування інноваційних заходів у судових системах. СЕРЕJ зауважує, що криза не може бути виправданням недоліків судової системи, ба більше, зниження стандартів або порушення правових гарантій. Потрібно бути готовими, що така криза у сфері охорони здоров'я може повторитися і судові системи мають бути до цього готовими, зокрема, коли мова йде про ефективні рішення для забезпечення безперервності роботи судів та доступу до правосуддя з дотриманням прав людини. СЕРЕJ нагадує, що функціонування правосуддя потрібно яко-

мога більше підтримувати, включаючи забезпечення доступу до правосуддя іншими альтернативними засобами, наприклад, онлайн-послуги або надання інформації через веб-сайти суду та інші засоби комунікації (телефон, електронна пошта тощо). Окрім очевидних переваг використання інформаційних технологій у роботі органів правосуддя, зокрема у вигляді можливості ними продовжувати працювати, надаючи онлайн послуги, проводячи дистанційні судові засідання та відеоконференції тощо, СЕРЕJ зауважує і на певних ризиках такого використання. Для того, щоб зменшити ризики, пов'язані з впровадженням ІТ, їхнього застосування та доступу для усіх користувачів, необхідно мати чітку юридичну основу з урахуванням основних прав та принципів справедливого судового розгляду. Потрібно регулярно оцінювати вплив застосування цих технологій на здійснення правосуддя і в разі необхідності здійснювати коригування. Працівників, яким надано можливість дистанційної роботи, потрібно забезпечувати відповідним захищеним ІТ-обладнанням. Забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних має бути пріоритетом [10].

Консультативна рада європейських суддів (далі – КРЕС) у своєму Висновку № 14 (2011) «Про правосуддя та інформаційні технології (ІТ)» застерігає, що ІТ повинні бути інструментом або засобом удосконалення адміністрування судочинства, полегшувати доступ користувачів до судів та укріплювати гарантії, встановлені статтею 6 Європейської конвенції з прав людини: доступ до правосуддя, неупередженість, незалежність судді, справедливість та розумні строки розгляду справи. КРЕС заохочує використання всіх можливостей ІТ з метою посилення важливої ролі судової влади стосовно гарантій дотримання верховенства права в демократичних державах. Водночас КРЕС застерігає, що використання ІТ не повинно обмежити процесуальні гарантії тих, хто не має доступу до сучасних технологій. Держави мають гарантувати надання відповідної допомоги тим сторонам у справі, які не мають цього доступу [12; с.596 – 597, 603].

У нещодавньому своєму Висновку № 26 (2023) «Рухаючись вперед: використання допоміжних технологій у судочинстві» КРЕС підтвердила наведені раніше висновки, а також приділила значну увагу використанню штучного інтелекту, інструментам обробки даних, зверненню до суду в електронній формі, а також попередила про виклики, пов'язані з вико-

ристанням сучасних технологій та можливі проблеми. Втім, на нашу думку, в аспекті можливого використання у конституційному судочинстві заслуговують на увагу висновки КРЕС про гібридні або дистанційні судові слухання, відповідно до яких такі слухання можуть сприяти процесуальній пропорційності та рівності, доступу до правосуддя в цілому [16].

Запровадження гібридних слухань у Суді надало б змогу брати участь у засіданнях тим учасникам справи, які фізично не можуть брати таку участь, наприклад особи, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі, або за станом здоров'я чи через брак коштів не можуть бути присутні на засіданні тощо. Більше того можливість проведення гібридних слухань дала б змогу залучати міжнародних фахівців як експертів або національних фахівців у разі перебування їх закордоном для більш повного та всебічного розгляду справ. Такі кроки сприяли б доступності участі у судових засіданнях більшого кола осіб та як наслідок підвищенню довіри суспільства до органу конституційного судочинства.

У Рекомендації CM/Rec(2009)1 Комітету Міністрів державам-членам щодо електронної демократії наголошено на важливості підтримки та вдосконалення демократичних інститутів і процесів в аспекті нових можливостей і викликів, що виникають в інформаційному суспільстві, та визнано ІКТ такими, що сприяють демократичній участі ширшого кола як окремих осіб, так і груп, більшій прозорості та підзвітності в демократичних інститутах і процесах, а також служать у спосіб, що приносить користь демократії та суспільству. Тому, Комітет Міністрів рекомендує використовувати можливості електронної демократії для посилення демократії в цілому. Однією з таких можливостей є розвиток електронного правосуддя. Електронне правосуддя – це використання інформаційних технологій у здійсненні правосуддя всіма зацікавленими сторонами судової влади з метою підвищення ефективності та якості надання публічних послуг для фізичних та юридичних осіб. Це включає електронне спілкування та обмін даними, а також доступ до судової інформації. Оскільки судова влада є ключовим компонентом демократії, електронне правосуддя є важливим аспектом електронної демократії, головною метою якого є підвищення ефективності судової системи та якості правосуддя. Технології є інструментом, що може посилювати демократію, вони є другорядним, а не причиною запровадження електронної демо-

кратії. Електронна демократія процвітає найкраще там, де є політична воля та лідерство, щоб змусити її ефективно працювати шляхом впровадження структурних змін і процедурної реформи. Електронне правосуддя має підвищити якість судових послуг для людей і підприємств шляхом використання інформаційних технологій для прискорення судових розглядів, підвищення загальної якості послуг і підвищення прозорості. Електронне правосуддя має забезпечувати зручний доступ до правової та судової інформації для громадськості з належною повагою до прав особистості. Електронне правосуддя має включати інформаційні веб-сайти судів, національні та міжнародні портали, розвиток онлайн-систем «відстеження справ», використання методів відеоконференцв'язку та стандартів для обміну інформацією. Щоб судова система могла ефективно функціонувати в епоху інформації, електронний обмін даними між установами всередині та за кордоном має бути юридично визнаний та широко використовуватися [14].

У роз'ясненнях до наведеної рекомендації уточнено, що електронне правосуддя може відігравати значну роль у зменшенні розриву між громадянами та судами. Електронне правосуддя – це не про передачу судових повноважень користувачам мережі Інтернет, а про надання ресурсів особам, які бажають наприклад, краще отримувати інформацію про суди та судові процедури (з вебсайтів), порушувати окремі види судових справ (електронні форми заяв), стежити за перебігом провадження (через доступ до актуальної інформації в Інтернеті), сплатити судовий збір через онлайн-банкінг тощо. Крім того, вичерпна, якісна юридична інформація дає можливість громадянам здійснювати свою діяльність свідомо та ефективно використовувати свої права та користуватися гарантіями, встановленими системою судових органів. Іншим прикладом електронного правосуддя є використання відеоконференцій. Це може призвести не тільки до заощадження внутрішніх ресурсів, а й до підвищення ефективності самих судів, зокрема надати додаткові можливості залученим учасникам (наприклад, жертви злочинів, особи, охоплені програмами захисту свідків, неповнолітні тощо). Ці люди не були б зобов'язані бути присутніми на судовому засіданні, але могли б дати свої показання свідків у безпечному, індивідуально підібраному середовищі. Електронне правосуддя також може полегшити розгляд справ, пов'язаних із людьми, які проживають у різних країнах [15].

В Україні діє Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (ЄСІТС), що складається з декількох підсистем, зокрема «Електронний кабінет», «Електронний суд» та підсистеми відеоконференцзв'язку. Діяльність ЄСІТС врегульована, зокрема, процесуальними кодексами України та Положенням про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затвердженим рішенням Вищої ради правосуддя 17 серпня 2021 року № 1845/0/15-21 з подальшими змінами.

ЄСІТС – сукупність інформаційних та телекомунікаційних підсистем (модулів), які забезпечують автоматизацію визначених законодавством та наведеним положенням процесів діяльності судів, органів та установ в системі правосуддя, включаючи документообіг, автоматизований розподіл справ, обмін документами між судом та учасниками судового процесу, фіксування судового процесу та участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції, складання оперативної та аналітичної звітності, надання інформаційної допомоги суддям, а також автоматизацію процесів, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС [17; п.3].

Щерблюк О.В. у своїй роботі доходить висновку про необхідність судовій системі мати ресурси для інновацій та модернізації і це в першу чергу стосується інформаційно-комунікаційних технологій для того, щоб відповідати нинішнім та майбутнім законним очікуванням суспільства [7; с. 173-174].

На превеликий жаль, якщо щодо розвитку правосуддя звертається увага на необхідності впровадження цифрових технологій, існує законодавче регулювання використання інформаційних технологій, то діяльність Суду залишається поза нормативним регулюванням у цій сфері, що не сприяє полегшенню доступу громадян до конституційного судочинства, реалізації ними повного обсягу прав у зв'язку із цим, розвитку конституційного судочинства у цілому.

Спробу впровадження елементів електронного судочинства на законодавчому рівні здійснено у вже згаданому проєкті Закону України «Про конституційну процедуру». Так, у ньому закріплюється законодавчо визначена можливість звернення до Суду в електронному вигляді з накладенням електронного підпису відповідно до вимог Закону України «Про електронні документи та електронний доку-

ментообіг» шляхом надсилання на офіційну електронну пошту Суду або в інший визначений Судом спосіб; можливість отримувати від Суду кореспонденцію, що надсилається у випадках, визначених цим проєктом, в електронному вигляді на електронну пошту особи, за умови висловлення нею такого бажання; можливість повідомлення особи (за умови висловлення нею такого бажання) про дату, час і місце розгляду справи також електронною поштою; можливість подання учасником чи залученим учасником конституційного провадження в електронній формі з накладенням електронного підпису та дотриманням вимог Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» клопотання про ознайомлення з матеріалами справи, а також ознайомлення з цими матеріалами в електронному вигляді [2].

Таке регулювання значно б спростило комунікацію між Секретаріатом Суд та учасниками або залученими учасниками конституційного провадження, дозволяло б економити час та ресурси, сприяло б дотриманню строків конституційного провадження тощо. Однак за інформацією, що міститься на офіційному вебсайті Верховної Ради України цей законопроект востаннє розглядався 01 грудня 2022 року, очікує на розгляд у другому читанні.

Нині певні питання Суд намагається вирішити самостійно. Наприклад, хоча Законом прямо і не визначено, втім і не заборонено, звертатися до суду в електронній формі, тому Суд, уникаючи зайвого формалізму, розглядає такі звернення. Також, Інструкцією зі справочинства в Суді, затвердженою розпорядженням Голови Конституційного Суду України від 20 жовтня 2022 року № 55/01/2022-ОД визначена можливість ознайомитись з матеріалами справи у дистанційному режимі, надсилаючи електронні копії матеріалів справи, які наявні в системі електронного документообігу Суду, на електронну адресу, зазначену у відповідному клопотанні (пункт 381).

Висновки. Ураховуючи активний розвиток ІКТ, їх використання у всіх сферах життя є неминучим, і для конституційного судочинства також. Проте, щоб таке використання було дійсно ефективним потрібна належна законодавче регулювання, результатом розробки та впровадження якого має стати ефективне конституційне судочинство, яке забезпечить справедливий розгляд справ Судом, ухвалення ним обґрунтованих рішень і висновків, захист прав і свобод людини. Циф-

ровізація усіх сфер суспільного життя, зокрема прогресуючий розвиток електронного правосуддя, повинні також безумовно вплинути на нормативне регулювання відповідних процесів у Суді.

Наступними кроками після нормативного урегулювання окреслених відносин, мали б бути розробка необхідного програмного забезпечення, забезпечення Суду достатньою

кількістю технічних ресурсів та навчання персоналу Суду щодо його використання задля ефективного виконання його функцій.

При продовженні активної діяльності в цьому напрямку, можливо очікувати збільшення поінформованості осіб про діяльність Суду, що зможе стати передумовою для більшого розуміння ними його ролі в суспільстві та ефективнішому захисті своїх прав

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII. URL: <http://surl.li/aeads> (дата звернення: 28.02.2024)
2. Про конституційну процедуру: Проект Закону України від 21.12.2020 р. № 4533. URL: <http://surl.li/quvqm> (дата звернення: 28.02.2024)
3. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки CM/Rec(2010)12 від 17.11.2010 р. URL: <http://surl.li/quvqu> (дата звернення: 28.02.2024)
4. План дій Ради Європи для України на 2023-2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова». Документ підготовлено Директоратом з координації програм, затверджено Комітетом міністрів Ради Європи 14 грудня 2022 року (CM/Del/Dec (2022)1452/2.4). URL: <http://surl.li/mimzz> (дата звернення: 28.02.2024)
5. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки: Указ Президента України від 11.06.2021 р. № 231/2021. URL: <http://surl.li/fafwt> (дата звернення: 28.02.2024)
6. Щербак А. В. Публічне адміністрування в діяльності апарату суду: дис. ... доктора філософії: 081. Київ, 2023. 203 с.
7. Щерблюк О. В. Організаційні основи судоустрою в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2021. 253 с.
8. Бондаренко Б.О. Конституційно-правове забезпечення незалежності конституційного суду (європейський та український досвід): дис. ... доктора філософії: 081. Львів, 2021. 220 с.
9. Соціологічне дослідження Центру Разумкова «Довіра до інститутів суспільства та політиків, електоральні орієнтації громадян України (липень–серпень 2021р.)». URL: <http://surl.li/nkfsq> (дата звернення: 28.02.2024)
10. Декларація Європейської комісії з питань ефективності правосуддя (СЕРЕЈ) Ради Європи «Отримані уроки і виклики, які постали перед судовою владою під час пандемії COVID-19 і після неї» від 10 червня 2020 року. URL: <http://surl.li/quvtw> (дата звернення: 28.02.2024)
11. Посилення незалежності та неупередженості судової влади як передумова верховенства права в державах-членах Ради Європи Софія (Болгарія), 21-22 квітня 2016 року. URL: <http://surl.li/quvuf> (дата звернення: 28.02.2024)
12. Documents of the Consultative Council of European Judges. Документи Консультативної ради європейських суддів: [офіц. вид.] / упоряд. А. О. Кавакін. – К.: Ін Юре, 2015. – 772 с. – Укр., англ. URL: <http://surl.li/qelbu> (дата звернення: 28.02.2024)
13. Комунікаційна стратегія Конституційного Суду України на 2022 – 2025 роки. URL: <http://surl.li/nelqa> (дата звернення: 28.02.2024)
14. Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy). URL: <http://surl.li/pztha> (дата звернення: 28.02.2024)
15. Explanatory memorandum to Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on e-democracy. URL: <http://surl.li/pztnv> (дата звернення: 28.02.2024)
16. CCJE Opinion No. 26 (2023): moving forward: the use of assistive technology in the judiciary. URL: <http://surl.li/qgkdy> (дата звернення: 28.02.2024)
17. Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Затверджено рішенням Вищої ради правосуддя 17 серпня 2021 року № 1845/0/15-21 із змінами. URL: <http://surl.li/pzwet> (дата звернення: 28.02.2024)

Стаття надійшла до редакції 15.02.2024

Стаття рекомендована до друку 17.03.2024

D.V. BARVITSKA

PhD student, Faculty of Law

E-mail: barv.daria@gmail.com,

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-2133-0488>.

V. N. Karazin Kharkiv National University

Kharkiv, 61022, Svobody square, 4

CONCERNING THE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES BY THE SECRETARIAT OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE IN PERFORMING ITS FUNCTIONS

ANNOTATION. *Introduction.* In accordance with the Law of Ukraine on the Constitutional Court of Ukraine, the Secretariat of the Constitutional Court of Ukraine shall provide, in particular, managerial, information and logistics support for operations of the Constitutional Court of Ukraine (hereinafter – the Court). Currently, Ukraine is developing in the era of post-industrial society, where the development of modern technologies, artificial intelligence, the provision of innovative services, etc., play an important role. Undoubtedly, such development of society requires the transformation of all spheres of life, in particular, regarding the implementation of constitutional justice.

Despite Russia's continued full-scale aggression against Ukraine, national and European governments have been developing certain steps regarding the current and post-war development of Ukraine. One of these steps was the approval by the Committee of Ministers of the Council of Europe on December 14, 2022 (CM/Del/Dec (2022)1452/2.4) Council of Europe Action Plan for Ukraine «Resilience, Recovery and Reconstruction» 2023-2026 that is dated November 29, 2022. According to this plan, one of the proposed action is to support the efficient functioning of the Court and development of the constitutional justice. The objective of the proposed action is to support to the Ukrainian authorities in the reform of the Court during the war and in the post-war context in line with the recommendations of the European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) and Council of Europe standards [4; P.10]. In our opinion, implementation of this direction is impossible without effective use of information and communication technologies during the performance of the Court's functions.

Summary of the main research results. Improving the work of the Court's Secretariat with the use of information and communication technologies is seen in the enhancement of communication between citizens and the Court as a condition for increasing public trust in the Court's activities, the improvement the Court's electronic document management, legal regulation of the implementation of the Court's e-justice in order to comply with the principles of transparency and openness in carrying out its activities.

Conclusions. The article concludes the condition for a wider use of information and communication technologies in the activities of the Court's Secretariat is first of all the adoption of the relevant legal regulation, development of the necessary software, training of staff on its use, provision of the Court's Secretariat with a sufficient number of technical resources, premises and equipment for effective performance of its functions. Digitization of all spheres of public life, in particular the progressive development of e-justice, should definitely affect the legal regulation of relevant processes in the Court's Secretariat.

KEY WORDS: *informative society, digitalization, e-justice, Secretariat of the Constitutional Court of Ukraine, information and communication technologies (ICT).*

REFERENCES

1. On the Constitutional Court of Ukraine: Law of Ukraine. July 13, 2017. № 2136-VIII. URL: <http://surl.li/aeads> (in Ukrainian).
2. On the constitutional procedure: Draft Law of Ukraine. December 21, 2020. № 4533. URL: <http://surl.li/qyvqm> (in Ukrainian).
3. Recommendation CM/REC (2010)12 on judges: independence, efficiency and responsibilities. November 17, 2010. URL: <http://surl.li/qyvqu> (in Ukrainian).
4. Council of Europe Action Plan for Ukraine «Resilience, Recovery and Reconstruction» 2023-2026. Document approved by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 14 December 2022 (CM/Del/Dec (2022)1452/2.4). URL: <http://surl.li/mimzz> (in Ukrainian).
5. Strategy for the development of the Justice System and Constitutional Judiciary for 2021-2023: Decree of the President of Ukraine. June 11, 2021. № 231/2021. URL: <http://surl.li/fafwt> (in Ukrainian).
6. Shcherbak A. V. Public administration in the activities of the court apparatus: thesis for a Doctor of Philosophy Degree: 081. Kyiv, 2023. 203 p. (in Ukrainian).
7. Sherblyuk O.V. Organizational bases of judicial system in Ukraine: the dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of legal sciences: the dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of legal sciences: 12.00.07. Kyiv, 2021. 253 p. (in Ukrainian).
8. Bondarenko B.O. Constitutional insurance of the independence of the constitutional court (European and Ukrainian experience) : thesis for a Doctor of Philosophy Degree: 081. Lviv, 2021. 220 p. (in Ukrainian).
9. Sociological research of the Razumkov Center «Trust in the institutions of society and politicians, electoral orientations of citizens of Ukraine (July–August 2021)». URL: <http://surl.li/nkfsq> (in Ukrainian).

10. CEPEJ «Lessons Learnt and Challenges Faced by the Judiciary during and after the COVID-19 Pandemic» (10 June 2020) CEPEJ 8rev). URL: <http://surl.li/qyvtw> (in Ukrainian).
11. Strengthening the independence and impartiality of the judiciary as a prerequisite for the rule of law in the member states of the Council of Europe Sofia (Bulgaria), April 21-22, 2016. URL: <http://surl.li/qyvuf> (in Ukrainian).
12. Documents of the Consultative Council of European Judges. Kyiv: In Yure, 2015. 772 p. URL: <http://surl.li/qelbu>
13. Communication strategy of the Constitutional Court of Ukraine for 2022-2025. URL: <http://surl.li/nelqa> (in Ukrainian).
14. Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy). URL: <http://surl.li/pztha>
15. Explanatory memorandum to Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on e-democracy. URL: <http://surl.li/pztmv>
16. CCJE Opinion No. 26 (2023): moving forward: the use of assistive technology in the judiciary. URL: <http://surl.li/qgkdy>
17. Regulations on the procedure for the functioning of individual subsystems (modules) of the Unified Judicial Information and Telecommunication System. Approved by the decision of the High Council of Justice on August 17, 2021, № 1845/0/15-21 with changes. URL: <http://surl.li/pzwet> (in Ukrainian).

The article was received by the editors 15.02.2024

The article is recommended for printing 17.03.2024